

Csokonai Vitéz Mihály: Az igazság diadalma

[Hatalmas Igazság! tekints le papodra,
Ki szent borzadással hág fel óltárodra.
Itt van a jót s gonoszt megméréséklő fontod,
Itt a pallos, mellyel az embervért ontod.]

Igazság! ki bírod hazául a mennyet
S a földön sem vehetsz szűz orcára szennyet,
Ki előtt reszketve állnak a vétkesek,
Sőt a jámborok is mintegy félelmesek!
Még minekelőtte a halandó néked
Nebet adott volna, állt királyi széked;
És hogy a gonoszság a földet eltelte,
Csak diadalmadat s erődöt nevelte.
Óh, örök valóság! engedd, hadd tiszteljünk
S néked ma innepet és óltárt szenteljünk.
Mi ugyan, megbocsáss, már azt hittük vala,
Hogy számkivetve van a törvény angyala;
Mivel szent templomid földre döntettenek,

Feldúlt óltáridon meghültek a szenek,
Birodalmát a bűn büntetlen tartotta,
Az égre pökdösvén neved káromlotta.
Kijött az álnokság virtus lárvájába
S szelíden csúszott bé trónusod jussába;
Bár a fanatizmust ő mondta, hogy űzi,
Orrán füstölgött a fanatizmus bűzi.
Magát a népeknek szívébe bétolta,
Az igazság kardját, fontját bitangolta.

Tudod, szent Igazság! tudod mit tárgyzok,
Igazság vagy: magad esméred kik azok.
Te jól láttál mindent; óh, mért veszteglettél?
Nálad volt az erő: mért nem segítettél?
Óh, mért nem keltél ki, midőn hozzád nyögtünk,
Midőn segítségért sírva könyörögtünk?
Midőn kevély lelke Franciaországnak
Közönséges hadat izent a világnak,
És felkeveredvén a népnek sepreje -
Egy sokfejű monstrum, melynek mégsincs feje,
Melynek szabadsága virít száraz fában
És egyenlősége áll veres sapkában,
Chimérákon töri mámor-lepte fejét,
Maskaráson tölti bolond esztendejét -
Más népeket rablott, pénzét kizsarolta,
Az ember s nemzetek jussait gázolta.

Ím, ím, felriadnak minden tartományok,
Dúlnak a magoknak just formált zsványok;
Elordítja magát a szelíd csendesség,
Felreppen fészkeből a szunnyadt békesség;
Jus, törvény, tisztelet és jó rend megszorúl,
A négy elementum fergetegbe borúl.
Felhőkig göngyölög a mególthatatlan
Tűzláng, és az éther közönséges katlan:
Minden vizek árka embervérrel teli,
Márs a vén Óceán hátát megnyergeli:
A föld nyög a roppant táborok súlyától
S részegül a népek vérenek árjától:
A levegő ezer ordítástól bömböl,
A bombikra durrant ekhókra dörömböl.
A kősziklát győző bástyák repedeznek,
A lelövött várak, tornyok töredeznek.
Futnak a porrá lett házból a lakosok,
Csak kéményerdőkké válnak a városok;
A kiraboltatott ártatlanok nyögnek;

A faluk hamvaik között füstölögnek. -
Itt szalad egy özvegy apró árváival,
Jajgatván, fejére kúcsolt karjaival:
Ott egy halvány asszony megölt férje s atyja
Vérbe, porba kevert testét mosogatja;
Amott az éhhel holt háznép a tűz megett
Egymásra béhullott szemekkel nézeget.
Íly szívet-borzasztó, íly szörnyű látomást,
Óh, hogy nézhettél el ilyen szemlátomást?

Ím, fut a földműves áldott ekéjétől,
Habzik a szőlőhegy a munkás vérétől,
Elhallgat műhelyje a mesterembernek,
Az úton a meglőtt kalmárok hevernek.
Amott a tanácsos gombolygat praktikát,
A nyavalya töri itt a politikát,
Amott egy factio rontja a másikat,
Az erősebb nyomja itt a gyarlóbbikat.
A földi földije vérétől habozik,
Ember az embernek emberrel áldozik!
Im, a megcsalt népek bilincset csörgetnek,
Európa roskadt oszlopi reszketnek,
A törvények régi gyámjokat keresik:
Eljajdúl a világ és kétségbe esik. -

Hol valál, míg így dúlt a bűn, inség, halál?
Hol valál, óh örök Igazság? hol valál?
Talám csak az égben laksz már, csak az égben,
S minket, halandókat, itt hagysz a kétségben?
Óh, ha csak felséges szavad nem ijjeszti,
Egymást a balgatag halandó elveszti.
Ne hagyj, szent Igazság, dördülj le az égből
S az emberiséget vedd ki az inségből. -

De mit mondok! Óh, de mit mondok ellened?
Élsz még, szent Igazság, él még szent Istened.
Élsz te még, bár a bűn s bolondság káromlott,
Élsz te, s még mennyei széked le nem romlott.
Eddig is csak azért vártál íly sokára,
Hogy térjen a bűnös előbbi útára;
De mivel több vétket tetéztek vétkekre,
Itt az idő, hogy már hozd őket eszekre. -
Megvan! a büntetés pallosát felvevéd,
A világ nagyjait eszköziddé tevéd! -
De kiket is tudtál volna e mostani
Frígyeseken kívül arra választani?

[Kik méltóságodhoz jobban illenének,
Egy világ dolgában ily részt vehetnének.]
Három nagy császára a föld öt részének
És egy monárkája Óceán vizének,
Négy fő gyámolai a négy fő vallásnak
Hogyne állhatnának ellent egy romlásnak?
Nem látott még a föld ilyen ellenséget,
De nem is látott ily erős szövetséget:
Róma! szégyenűlj meg fényes hatalmaddal,
Mikor minden ország két büszke fiaddal
A Farzal mezein táborba kiszálla,
S az ó-világ egy pár ármádává vála.

Már-már büntetődnek ama gonosztevők,
Ama szép szín alatt fosztó emberevők.
Nem késhetett tovább; kezdik az isteni
Büntető korbácsot hátakon érezni.
Már kezdik hűteni az előbbi hevet,
Kezdek már rettegni a császári nevet.
Lelkieszméretek belső furdalása
Nézik mind megannyi bombik ostromlása.
Csüggednek, mert benne újabb tüzet nem gyújt
A nemes bátorság, melyet a virtus nyújt.
Látják, hogy nincs ügyök félénk madarkákkal,
S el nem ijeszthetik a szabadságfákkal,
Veres sapka váztól ők meg nem rettennek,
Minthogy Igazságnak harcolnak s Istennek.
Látják, vívniok kell győzhetetlen sassal,
Ki hidrafejeket szedi tűzzel, vassal:
S hogy nem dühödhetnek többé a világon,
S ledúl az Úr előtt a párizsi Dágon.

Ti pedig, világunk négy fő potentáti!
Ti a sértett jusnak bosszúló baráti!
Fényes trónusokból mennydörögjete le
S a kárhozott bűnöst mennykövezzéte le. -

Győzhetetlen császár! hazám fejedelme
Kit lelkesít a hit és törvény szerelme,
Kihez annyi népet, vallást és nemzetet
Láncolt a közjóért lángoló szeretet,
Kiért sok vitéz nép kardokat köszörül
A szabad Dunának mindkét partja körül,
Ki oly fénnel ragyogsz atyáid székében,
Mint a máj nap a tegnapi helyében, -
Kelj fel és sasoddal tétest fel végtére

A hárm-as-liliom-címert a Luvrére,
Melyből kirángatván a Burbon fiait,
Latrok barlangjává tették szent falait;
Sőt annyi nép édes anyjának magzatja
Lett egy dühös népnek csúfos áldozatja,
Kinek vére kiált a bosszúért végre
Hozzád s az Istenhez, Bécsbe és az égre.
Indúlj meg, nagy szászár! indítsd meg népedet,
Néped a sírig fog követni tégedet,
Harcra kél éretted, s néki a jutalom
Vagy a halál léssen, vagy a diadalom.
Hazámfiak is, a kardos magyarok,
Kikben még nagy a szív s erősek a karok,
Éretted őseik lelkébe öltöznek,
S a halál pázsitján bátran megütköznek.
Magyarok királya! még a nagylelkűség
Él magyarjaidban, él benne a hűség;
Bízd meg nemzetemnek ezt a két virtussát,
S ne féltsd eleidnek örökös trónussát.
Maga adta néked István koronáját,
Örömmel viselte Bécs szelíd igáját,
Őrzötte székedet, fogja is őrizni:
Állandó a magyar, nem szokott módizni. -
Vagy állj meg, királyom, szent trónusod megett,
S nézd el a melletted harcoló sereget;
S örülj, hogy néked fog oly szerencséd lenni,
Hogy a Burbon nevet fényre fogod tenni,
S ezt írhatjuk rólad a késő világnak:
"Ferenc tett eleget minden igazságnak."
[Addig is kívánom, hogy az Úr segéljen,
Hogy az én királyom, Ferenc császár éljen!]

És te, *Pál*, a muszkák rettenetes cárja,
Ki előtt térdepel két világ tatárja;
Ki a Jeges tenger habját igazgatod,
Az északi pólust pálcádon forgatod;
Te, ki Svécianak partjaitól fogva, -
Hol a cobol-prémű Pétervár ragyogva
Kölcsönözi tőled téli napfényedet,
Túlterjeszted Beering útján törvényedet:
[Te, aki sok vitéz népnek törvényt adál,
Te, kit a szamojéd ural s a kamcsadál,]
Te, ki Nagy Péternek ülsz most a székében
S tőle különbözöl csak az egy nevében,
Nagy Pál! Európát zendítsd fel s Ázsiát,
Rettentsd meg dzsidázó népeddel Galliát:

Hadd lássa az Óbi partjának lakossa,
Hogy sasod a pártost miként letapossa.
Hadd legyen távol is híre az osztyáknál,
Hogy nincs átkozottabb nép a franciáknál. -
Ím, a feldúlt világ néked reménykedik:
Szólj, elmegy Suvarov s győzödelmeskedik.
Tudják Martinestye szomorú vidéki,
Hogy látni és győzni egyszerre van néki
Tudják a törökök, tudják a lengyelek,
Hogy csak triumfusra szállt ki mindég velek.
Csupán hallatára az ő nagy nevének,
Az olasz békák is széttöredezésnek.
Így midőn a téli szélvészektől hozott
Hócsoport a bércek csúcsára tornyozott,
Odapillant a nap, a havak olvadnak,
És morgó árvízzé válván, leszaladnak. -
Oroszok császára! ímhol még markodban
Van e had mennyköve, lödd ki haragodban.
Verd hadra a Neszter s Visztula városit,
Últesd fel a rabló Kaukasus lakosit;
S mutasd meg a képzés forró hagymázában
Tébolygó francia népnek valójában,
Mely vitézek azok, kik barlangban laknak,
S milyen veszedelem véteni északnak.
[Néked is kívánom, hogy az Úr segéljen,
Kívánom, hogy Pál cár triumfáljon s éljen!]

Szelim! ki földünknek legszebb közepében
Gyémántképpen ragyogsz az Ozman székében,
Amelynek zsámolyát három világ tartja,
Mossa márvány talpát hat tengernek partja,
Te, ki kulcsát bírod a szent városoknak,
Te, ki tisztelője vagy a vallásoknak,
Te, a fél napkelet búsult oroszlánja,
Nagy úr! egy nagy vitéz nemzetnek zultánja!
Parancsold fel zászlód alá a népeket,
Tedd gályabércekké a sík tengereket;
Sztambul kőfalait rendítsd meg szavaddal,
Reszkettesd meg Jaffát s Kajrót hatalmaddal:
Hadd hulljanak arcra a Jordán partjain,
Kik büszkén gázolnak a népek jussain.
Hajdan Európa kötött szövetséget,
Úldözvén tégedet, mint köz ellenséget:
Te állj szövetségbe most Európával,
És kelj ki mellette tűzzel és szablyával;
Hogy triumfust nyerjél egy oly nemzetségen,

Ki nagyobb ellenség, mint te valál régen.
Te csak a Szent-földet fogád el erővel,
Ez minden szentséget rongál délceg fővel;
Te csak birodalmad nagyobbítására,
Ez minden trónusnak siet rontására;
És hogy könnyebb móddal dúlja a világot,
Vakmerőn megtapod minden barátságot.
Régi frígyedet is most azzal hálálja,
Hogy a szép Egyiptom térségét prédálja,
Csúf magyarázatot csinál a Koránból,
Hogy rabot tégyen a buzgó muzulmánból. -
Szedd fel hát az Unna s Eufrát vidékén,
Szedd fel a Szuákem és Kócim környékén,
Szedd fel a pontusi pusztán lovaglókat,
S a pálmafák között sátorban lakókat:
Hútsd el napnyúgotot az Alla nevére
És a damaskusi kardok pengésére,
Hogy Páris dámái bajnokid rettegjék,
S kisírt szép szemeken a könny cseperegjék.
[Imé, Európa sok szerencsét kíván,
Ezt kiáltja: Éljen Szelim és a Díván!]

Csüggedhetetlen György! Óceán félelme,
Te, egy ásbest szívű népnek fejedelme,
Te, mérész szolgája Istennek és jusnak,
Lelkesebbítője a lelkes ánglusnak,
Te, ki koronáson űzöd a tirannust
S Lord-respublikában tartod a britannust,
Engedd meg, nagy király! hogy, ha már tégedet
Nem tudlak leírni, írjam le népedet;
Mert amilyen a nép, olyan a királya,
A királyt a világ a népben csudálja. -
És te, dicső sziget! (ki Cézár korában
Olyan esméretlen voltál még Rómában,
Mint most teelőtted György király szigete,
Vagy a te éneklőd hazája s nemzete)
Ha téged említlek: meg ne ítélj engem,
Hogy a Rómás Tameszt Iszteresen zengem. -
Néreus karjain enyelgő szűl leán!
Kit térdeplő habbal csókoltat Óceán,
Kinek trónust a mély örvényen építe
Jobbágy cselédivel az ősz Ámfitríte, -
Zengd ki énhelyettem saját dicsőséged
Amaz öt világnak, amely ural téged;
Zengd ki azt az okot, miért vagy fegyverbe,
Hogy emberi érzést önts minden emberbe,

Hogy a föld és tenger szódra talpon álljon,
A három India zászlód alá szálljon,
[Hogy a parlamentum, az erős lelkű Pitt
Kiáltsa legyen: csitt! azonnal legyen csitt!]
És az ártatlan vér, melyet a bolond ont,
Hassa meg az érted kardoskodó Londont.
Óh, te, a királyok leghívebb pajtása,
Kit nem tántorít meg a sors változása,
Te vallás védője! te aki tiszteled
A köz igazságot, kezet fogunk veled,
Legtisztább barátja s híve Ausztriának,
Ura két Francország s Ulimaroának!
Rádd bízunk a tengert, a köz-igazságot,
Tanítsd meg az ánglus szívre a világot.
[Kiáltsa fel velem minden emberfia:
Éljen György királlyal együtt Britannia!]

Óh, vajha Behemot, vajha Leviáthán
Hanggal dördülhetnék végig a föld hátán
Szózatom villámi erővel bírhatna,
Hogy az egyik sarktól a másikig hatna,
Elektrumi szikrát vehetne magának,
Melytől minden népek megrázattatnának,
Érzené ütésem akármely szegelet,
S tüzet kapna tőle napnyúgot, napkelet!
De mit mondok? hová ragadsz, indulatom?
A világ négy sarkát mivégre zaklatom?
Maga kél fel győzni itt az emberiség,
S talp' alatt semmivé válik a semmiség.
Imé, a Bourbon-ház s a menny ajándéka,
A negyedik Henrik dicsőült árnyéka
Kiszáll az udvarló szentek pitvarából,
Örök nyugalmanak fényes sátorából,
S megmondja népének, hogy mozdíthatatlan
Az a trónus, melyet véd a halhatatlan;
Inti, hogy szerencsés bűnébe ne bízson,
Kárt szülő ösztövére reménnyel ne hízson.
Óh, Henrik! előtted tám sírva fakadnak,
Talám hisznek a te atyai szavadnak;
S talám, ha szívedet keresztül verték is,
Ha most unokádnak nyakát metszették is:
Egy szódra feléled a hálá őbennek,
S ledűlt oszlopodhoz mellett-verve mennek;
És mint te, úgy megölt unokád is végre
Párizs népe előtt hág a dicsőségre.
[Ez úgys nem újság és a franciáknál

Több hérösölőt is lelni Ravajláknál.]
Lám, a Henrik népét megbosszúlta népe,
Eltört koronája ismét fényre lépe,
Megbántott hamvait jobbágyi csókolták,
S vérét a trónusra vállaikon tolták.
Nemeslelkű Henrik! megölték tégedet,
De szét nem törhették királyi székedet:
Utánad harmadik ama nagy Lajos volt,
Akinek nevére minden nép meghajolt.
Lajost is megölték szintúgy a gyilkosok;
(Nem a nép, nem a nép, csak némely pártosok).
De amely király lett utána harmadik,
Ki a Lajos néven már tizennyolcadik,
Második nagy Lajos lesz Európában,
S dicsőül országol Burbon trónusában.
Szerencsétlen Lajos! te szóltál a mennyen,
Hogy árva királyi kisasszonyod menjen
Fő örökösödhöz, s eleik trónussán
Triumfáljanak ők a bitangok jussán. -
Mennyei házasság! amelyet magához
Hasonlítok a két sas házasságához,
Amelyben hazánknak a nádorispányja
És az egész észak fényes ragyogványja
A két császárságot atyafivá tették
S a századok méhét megterhesítették. -
Nagy dolog valóban, s bámulhatni rajta,
Amit senki sem várt és minden óhajta,
Midőn két hatalom fon olyan kötelet,
Melyből egy korbáccsá lesz észak s napkelet.
Igazán! többet tesz Ámor kis puzdrája,
Mint az embertelen Mársnak a dárdája,
Ki amíg nyugoton gyilkol, s agyarkodik,
Ámor itt szelíden mindenhatóskodik. -
Édes gondolatim! agybéli magzatok!
Ha lehet, megannyi Pallássá váljatok,
Vegyétek hozzátok a három gráciát
S az Isten újjain játszó hármóniát:
Mondjatok éneket ama két mátkának,
Kiktől új hajnala lett Buda várának,
Melynek csak azt mondták pusztá dűledéki:
"Voltak, de nincsenek Árpád maradéki!"
Csak bajnoki sírkő volt roskadt teteje,
S egy vitéz testének koronátlan feje;
Mert benne királyok vérségi nem laktak,
Miólta Mohácson hazámnak sírt raktak...
Zendülj meg hát, lantom! mert zeng Buda vára,

Bé ne pókhálózzon e Kupa határa,
Hová, bár hazámban legtúlsó sarkalat,
A budai öröm vivátja elhaladt.
Dalra, gyenge lantom! tolmácsa lelkemnek!
Végy részt örömébe egész nemzetemnek,
Mely örvend, hogy az ő nádorja és feje
A legfőbb császárok fia, öccse, veje. -
Igaz, nagy tisztelet a magyar hazának,
Midőn mátkát az ő nádorispányjának
Ajánl a világnak legfőbb birtokossa,
És néki sógora lesz Buda várossa:
De talán néki sem lesz kisebbségére,
Hogy nádorispányné lett itt az ő vére,
S hogy egy nagy császárság így kisdéd országgal
Fogott mostan kezét ez új házassággal.
Úgy van; kisdéd ország e haza, de nemes;
Ha szegény is, de sok virtussal érdemes.
Nem csuda hát, hogy Pál méltónk ítélte
Annak lakására, kit leginkább félté;
S hogy a státusok közt legnagyobb Góliát
Fiává fogadta Jesse zömök fiát. - -
[De szűnj meg, kis lantom, csitt a császárokról!
Elszakad a húrod, ne szólj nagy dolgokról.
Elég, éljen Lajos, Lajos leányával,
József nádorispány felséges párjával.]

Most, most Múzsám! ha van benned annyi erő,
Most ragadj trombitát; s légy olyan vakmerő,
Hogy hērósi hangot adván gyenge szádnak,
Egy nagy magyar vitézt zengedezz hazádnak.
Báró Krayt, - akit a megcsúfolt békesség
Bosszúlójának szült a vitéz Szepesség,
Ki magyar hazánkból ment Olaszországra,
Olaszországból a halhatatlanságra.
Aki megmutatta, hogy hazánk határa
Nem jutott még ma is a hērók fogytára;
S hogy Mantus vára nem megvehetetlen,
Mikor az ostromló megrettenthetetlen.
De, erőtlen Múzsá! halkal beszélj erről
A főbb poétákhoz méltó, nagy emberről,
Kinek a hír legyen örökös postája
És Virgiliussa a Virgil hazája. -
Te pedig trombitád függeszd fel fűzfára
És szállj le újonnan a Pindus aljára:
Horváthot illet az, vagypedig Mátyásit,
Hogy zengjék a magyar hērók csatázását,

Kik most nagy nevekké az Álpést bétöltik
S elhúnyt őseinket magokban felköltik,
És kik, a királyhoz viselt hűséget
Vérrel pecsételvén, hágják az eget. -
Elnyomott olaszok! újra éledjete,
A Kray kezében már eltört bilincsetek.
Csókolván fegyverit örvendő dobszónál,
Állítsatok néki oszlopot a Pónál.
Ti is, segítségért esdeklő nemzetek!
A magyar nemzethez háládók légyete,
Mely nemcsak napkelet ellen oltalmaz,
Mikor vérbe ferdett a két magyar haza,
És több századokig népe és királyja
A kereszténységnek volt előbástyája;
Hanem most is, ímé, felkél hazájából,
Kiugrik a szelíd békesség ágyából
És napnyugot felől oltalmaz titeket
S terem számotokra bátor vitézeket.
Én hallgatók rólok, ti jól esmérítek:
Kicsodák, akiknek ezt köszönhetitek.
Ti láttátok kardra temett sereginket
S apáinkról maradt vitéz tüzeinket:
Ha hát megszorúlunk, ti is mutassátok
Azt a jót, amellyel mi voltunk hozzátok.

Én pedig, nem tudván zengeni háborút,
Letésem fejemről ezt a zöld koszorút;
Kraynak és a többi magyar vitézeknek
Szentelvén, ezer jót kívánok ezeknek!

1799. szeptember 24.